

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання дипломної роботи магістра

*для студентів заочної форми навчання освітнього рівня «магістр»,
галузі 05 – Соціальні та поведінкові науки,
за спеціальністю 051 – Економіка)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи магістра (для студентів заочної форми навчання освітнього рівня «магістр», галузі 05 – Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 051 – Економіка). / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : Г. І. Базецька, Т. А. Пушкар, Г. А. Жовтяк, Д. О. Серьогіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 54 с.

Укладачі: канд. екон. наук, доц. Г. І. Базецька,
канд. екон. наук, доц. Т. А. Пушкар,
канд. екон. наук, доц. Г. А. Жовтяк,
канд. екон. наук Д. О. Серьогіна

Рецензенти:

В. Б. Родченко, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та менеджменту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

К. А. Мамонов, доктор економічних наук, професор, професор кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол № 1 від 28 серпня 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	5
2 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	8
2.1 Збір та опрацювання матеріалу	9
2.2 Структура та зміст дипломної роботи магістра.....	10
2.3 Оформлення дипломної роботи магістра.....	20
2.4 Рецензування дипломних робіт магістра та оформлення відгуку керівника.....	24
2.5 Порядок допуску до захисту роботи магістра	25
3 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	26
4 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА	28
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ	32
Додаток А Рекомендована тематика дипломних робіт	33
Додаток Б Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи.....	40
Додаток В Приклад оформлення листа завдання дипломної роботи.....	41
Додаток Г Приклад оформлення реферату.....	43
Додаток Д Приклад оформлення змісту дипломної роботи	44
Додаток Е Приклади та правила оформлення структурних елементів дипломної роботи.....	45
Додаток Ж Приклади оформлення літературних джерел.....	52

ВСТУП

За освітньою програмою підготовки магістри належать до фахівців вищого рівня. Тому навчальний процес підготовки має свої особливості в організації індивідуальної та самостійної роботи, проходженні переддипломної практики, підготовці дипломних робіт, організації проміжного й підсумкового контролю оцінювання знань, умінь та практичних навичок. Підготовка магістра завершується написанням і захистом дипломної роботи магістра.

Дипломна робота магістра – це самостійне дослідження, виконане студентом на завершальному етапі навчання в університеті. Вона є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення про присвоєння кваліфікації.

Як теоретико-прикладне дослідження дипломна робота магістра повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної організаційно-управлінської або соціально-економічної проблеми, а також обґрунтований проект практичного її розв'язання, виконаний на підставі ретельно проведеного аналізу діяльності конкретної організації-замовника (бази практики).

Дипломна робота магістра є кваліфікаційною працею, яку виконує студент ХНУМГ імені О. М. Бекетова після засвоєння певного комплексу гуманітарних, природничо-наукових, загальноекономічних та професійних дисциплін за програмою підготовки магістра та проходження виробничої та переддипломної практики.

Виконання магістерської дипломної роботи є завершальним етапом навчання підготовки фахівця за рівнем підготовки «магістр» у ХНУМГ імені О. М. Бекетова і має за мету систематизувати знання, розширити та закріпити професійні уміння та навички щодо вирішення завдань, максимально наближених до умов виробництва у всіх галузях економічної діяльності. Отже, виконання цієї роботи спрямовано на розвиток навичок самостійної роботи, набуття умінь планування та проведення досліджень, аналізу й систематизації наукових фактів і експериментальних даних, програмування можливих технологічних рішень, висновків і пропозицій. До того ж важливим є також формування у студента навичок написання та оформлення наукової рукописної роботи, які необхідні для майбутньої професійної діяльності випускника.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Виконання та захист дипломної кваліфікаційної роботи має на меті продемонструвати вміння вирішувати професійні теоретичні та прикладні проблеми на основі знань та навичок, що були набуті в період навчання. У науково-дослідній сфері - це здатність професійно визначити проблему та провести її дослідження. У практичній сфері - це вміння професійно застосовувати знання та методи для вирішення практичних задач.

Дипломна робота магістра має бути науково-дослідною роботою. Це означає, що вона повинна генерувати нову чи частково нову інформацію. Елементами такої інформації можуть уважатися поглиблений аналіз і визначення шляхів вирішення проблемної ситуації, пропозиції у вигляді пропозицій вирішення проблеми, обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення роботи господарюючих суб'єктів, план дій чи заходів, бізнес-план чи проект (інноваційний, інвестиційний, консультаційний), система інформаційного забезпечення, навчально-методичні матеріали або розробки, рекомендації щодо тлумачення, правильного застосування чи поглибленого розуміння нових термінів чи понять тощо.

Метою дипломної роботи магістра є застосування набутих у процесі навчання теоретичних знань і практичних навичок для самостійного вирішення актуальної проблеми функціонування та розвитку економіки підприємства на підставі критичного аналізу, узагальнення наявної інформації з обраної проблеми, проведення власних досліджень, виконання розробок чи прикладних адресних рекомендацій.

Визначення напрямів дослідження може бути зорієнтованим як на вирішення проблеми, так і на використання нової можливості. Проблема – це результат діяльності чи бездіяльності в минулому, її не можна ігнорувати. Можливість – це те, що може дати додатковий ефект у перспективі; можливість можна використати чи відмовитись від неї.

У реальному житті вирішення проблеми й використання можливості зазвичай перехреснюються, але усвідомлення такого підходу до пошуку теми роботи пропонує ширші можливості вибору та допомагає більш чітко представити схему роботи, її ключові моменти, що важливо при розробці плану дипломної роботи магістра.

Працюючи над магістерською роботою, студент має засвоїти навички правильної постановки проблеми й обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і оптимальної структури, роботи з літературними джерелами та статистичною

інформацією, аналізу й оцінки різних аспектів діяльності організації, обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

Основними задачами дипломної роботи магістра є:

а) закріплення теоретичних і практичних навичок, отриманих студентом магістратури за період навчання;

б) розвиток умінь і навичок проведення самостійної науково-дослідної роботи;

в) оволодіння методами й формами виконання науково-дослідної роботи;

г) набуття вміння науково обґрунтованого розв'язання поставленої задачі;

д) виявлення рівня підготовки магістранта щодо самостійного аналізу та викладання матеріалу, вміння захищати свої погляди й практично реалізовувати їх у господарської діяльності;

е) перевірка ступеня підготовки магістранта за профілем обраної спеціальності.

Основними завданнями дипломної роботи магістра є:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;

- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;

- розроблення й оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;

- обґрунтування запропонованих рішень з використанням ситуаційного аналізу;

- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають основний зміст роботи й пропозиції автора, з подальшим їх особистим захистом.

Дипломна робота магістра має бути теоретичним прикладним дослідженням з обраної студентом теми та мати практичне значення. Під час викладу матеріалу дипломної роботи магістра мають бути аргументованість думок і точність наведених даних.

Діяльність студента під час виконання дипломної роботи магістра починається з вибору теми й отримання на випусковій кафедрі завдання з методичними рекомендаціями щодо її розробки. Тематика дипломних робіт магістра визначається і затверджується кафедрою економіки підприємств міського господарства (дод. А).

Вже на етапі вибору теми починається співпраця студента з керівником дипломної роботи. Для систематизації підготовки дипломної роботи студент розробляє і погоджує з керівником її детальну структуру. Керівник

магістерської роботи призначається наказом ректора про затвердження тем магістерських дипломних робіт.

До основних функцій керівника роботи належать:

- допомога студенту в уточненні теми роботи і розробці її плану;
- орієнтація на збір необхідної для написання роботи інформації в період переддипломної практики;
- рекомендації щодо вибору літературних джерел: наукової, методологічної та спеціальної літератури;
- консультації щодо змісту роботи;
- контроль за виконанням окремих етапів роботи;
- поради щодо оформлення роботи, підготовки доповіді та графічних матеріалів;
- складання відгуку на дипломну роботу магістра.

Керівник дипломної роботи звертає увагу студента на недоліки в роботі (стиль викладу, оформлення, зміст підрозділів тощо), але не виправляє їх самостійно.

Після остаточного оформлення остаточного варіанту магістерської дипломної роботи студент підписує її. Студент і керівник роботи ставлять свої підписи на титульному аркуші магістерської роботи.

Вибір теми є першим етапом підготовки дипломної роботи і має важливе значення для її успішного виконання.

Вибір теми дипломної роботи здійснюється студентом індивідуально, відповідно до тематики, яку рекомендує кафедра (дод. А).

Тематика дипломних робіт містить широкий комплекс питань, які охоплюють усі сфери господарської діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від їх організаційно-правової форми, розміру, власності чи підпорядкування.

При виборі тем слід виходити з їх наукової та практичної актуальності, враховувати перспективність, відповідність профілю навчання студента, необхідність відображення процесів, що відбуваються в економічному житті. Перевага надається темам, що пов'язані з науковими дослідженнями кафедри та практичних інтересів студента.

Студент має право пропонувати тему самостійно, при цьому вона повинна розглядати актуальні економічні проблеми, або бути впровадженням до його практичної та/або наукової роботи.

Тема дипломної роботи може бути затверджена за замовленням підприємства.

Назва теми дипломної роботи повинна бути короткою та точною. Вона повинна включати об'єкт (малі підприємства, виробничі запаси, обсяг виробництва, бізнес-план тощо).

Теми робіт обговорюються та рекомендуються на засіданні кафедри у вересні–жовтні року, що є попереднім до року захисту. Після затвердження теми керівник роботи оформлює завдання на розробку дипломної роботи. При отриманні завдання студент повинен з'ясувати у керівника та консультантів усі питання щодо збору даних та виконанню додаткових завдань в період переддипломної практики.

При необхідності зміни теми дипломної роботи студент подає на кафедру відповідну мотивовану заяву з візою наукового керівника на ім'я ректора Університету. У разі позитивного висновку завідувача кафедри готується проект відповідного наказу ректора. При зміні теми дипломної роботи менше ніж за 5 тижнів до захисту достатність вмотивованості заяви студента повинні спільно розглянути завідувач кафедри та декан центру післядипломної освіти і заочного навчання. Рішення приймається не пізніше ніж за 4 тижнів до початку роботи Державної екзаменаційної комісії. У разі відмови у задоволенні заяви студент зобов'язаний подати роботу за раніше затвердженою темою.

Ці методичні рекомендації повинні допомогти студентам спеціальності «Економіка» підготувати, оформити та своєчасно представити до захисту дипломні роботи магістра у відповідності з вимогами, що до них висуваються.

Не допускається до захисту магістерська дипломна робота, що не відповідає всім вимогам до кваліфікаційних робіт рівня «магістр», написана не за затвердженою темою, або має елементи плагіату.

2 ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Головними напрямками виконання дипломної роботи магістра є такі :

1. Збір та опрацювання матеріалу, необхідного для вивчення теоретичної бази дослідження, а також фактичних статистичних та фінансових даних щодо функціонування предмета дослідження згідно з обраною темою магістерської дипломної роботи.
2. Визначення структури та змісту дипломної роботи.
3. Оформлення роботи згідно з вимогами.
4. Подання роботи на рецензування та отримання відгуку керівника.
5. Отримання допуску на захист роботи.

2.1 Збір та опрацювання матеріалу

Почати роботу доцільно з визначення кола джерел і літератури, необхідної для самостійного вивчення та подальшого розкриття теми. У цьому основну допомогу студенту, крім керівника, може надати методична література та реферативні журнали.

Кожне з джерел є по-своєму важливим. Праці вчених, фахівців, законодавчі та нормативні акти є методологічною та методичною основою роботи над темою. Монографії та статті дають змогу глибоко проаналізувати сутність і причинно-наслідкові зв'язки явищ, що вивчаються. Статистичні збірки та довідники дають можливість знайти необхідні факти та цифри, що підтверджують ті чи інші теоретичні положення та висновки.

Істотною допомогою в отриманні необхідної статистичної інформації та корисних знань теоретико-методичного характеру можуть надати інтернет-ресурси.

Під час підбору літератури та інформаційних джерел, інтернет-ресурсів необхідно враховувати, якою мірою вони відповідають безпосередньо обраній темі, розкривають її зміст. Обираючи джерело, необхідно звернути увагу на рік видання джерела (книги, брошури, статті). Зазвичай, вивчатися мають праці, що містять останні досягнення науки з обраного питання (за винятком історичних проблем). Бажано використовувати джерела, видані не більше ніж п'ять років тому.

Під час вивчення незнайомої літератури зустрічаються нові поняття, визначення. Кожне з них потрібно виписати окремо, а потім за допомогою довідників знайти їхнє смислове значення.

Прочитавши та опрацювавши відібрані джерела, студент отримує загальне уявлення про місце та значення обраної теми в курсі відповідної дисципліни, визначає її найважливіші проблеми. Потім вивчає документальні матеріали, що належать до питань теми.

Випускнику слід мати на увазі, що робота не обов'язково має включати весь зібраний матеріал. Для написання тексту магістерської роботи потрібно обирати головні проблеми, які дають можливість повно розкрити зміст теми.

Потрібно послідовно й чітко підсумувати сутність обраних питань. Матеріали, що наводяться в роботі, мають бути логічно взаємопов'язаними, щоб кожний подальший матеріал був продовженням попереднього й впливав із наведених висновків. Формулювання мають бути точними, зрозумілими, мають висловлюватися грамотно. Недостатньо чітка позиція, бідна, невиразна мова викладу завжди ускладнює сприйняття тексту, збіднює зміст роботи.

Текст магістерської роботи ілюструється графічно-розрахунками матеріалами.

Потрібно також пам'ятати, що магістерська дипломна робота за спеціальністю 051 – Економіка має, крім теоретичного, розрахунково-аналітичний характер. Тому потрібно звернути увагу на те, що дипломна робота аналітичного характеру має включати аналітичний огляд наукової та спеціальної літератури, присвяченої вибраній проблемі, включати огляд існуючих методів економічного, фінансового, комплексного аналізів, вплив результатів економічної діяльності підприємства на найважливіші сфери життя суспільства, розробляти обґрунтовані пропозиції їх удосконалення. Аналіз проводять на основі фактичного матеріалу, зібраного студентами-випускниками на підприємствах різних форм власності протягом переддипломної практики на підприємстві.

Дипломна робота розрахункового характеру має включати розрахунок технологічного процесу виробництва продукції або окремих його елементів і операцій. Така робота виконується у разі пропозиції впровадження нових технологій, оновлених засобів праці, зміни бізнес-процесів.

2.2 Структура та зміст дипломної роботи магістра

Студент виконує роботу протягом тринадцятого семестру відповідно до графіка ходу робіт. У встановлені терміни керівнику подається напрацьований матеріал із метою контролю процесу робіт і своєчасного корегування помічених недоліків. Закінчена пояснювальна записка здається керівнику за один тиждень до терміну захисту роботи для завершальної перевірки. Усі недоліки, виявлені керівником роботи, повинні бути усунені до подання роботи на підпис завідувача кафедрою.

Процес підготовки та виконання дипломної роботи магістра передбачає проходження студентом попереднього передзахисту – за два тижні до захисту.

Дипломна робота повинна відповідати певним загальним вимогам щодо викладення матеріалу:

- формулювання назви теми, розділів та підрозділів повинні бути чітким, лаконічними й водночас найголовніше відображати сутність та зміст питань, що розглядаються;

- матеріал роботи необхідно викладати грамотно, доступним науковим стилем, він не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами;

- не допускається просте переписування матеріалів із літературних джерел, їх цитування без посилання;

– у тексті не повинно бути виразів типу: «я вважаю», «мені здається», «у нас прийнято», замість них рекомендуються вирази: «на думку автора», «уважається доцільним», «як свідчить проведений аналіз».

Роботу умовно поділяють на такі частини :

- вступну частину;
- основну частину;
- додатки.

Дипломна робота магістра повинна містити такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- завдання на виконання магістерської дипломної роботи;
- реферат;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки (за необхідності).

Отже, до вступної частини дипломної роботи належать: титульний аркуш і аркуш завдання, реферат, зміст, вступ. Вони мають єдині вимоги для всіх виконавців. Структура основної частини дипломної роботи залежить від багатьох чинників (вибраного об'єкта дослідження, прийнятих методів розв'язання поставлених у роботі задач, технічних засобів, що будуть використовуватися).

Обсяг розрахунково-пояснювальної записки становить 100–120 стандартних сторінок формату А4 (поля: ліве – 30 мм, верхнє, нижнє, праве – 20 мм).

Структура пояснювальної записки (у сторінках):

- титульний аркуш;
- аркуш завдання на дипломну роботу;
- реферат українською мовою (1);
- зміст (1–2);
- вступ (2–3);
- основна частина (80–100);
- висновки (3–5);
- перелік посилань (3–4);
- додатки (за необхідності; обсяг довільний).

Титульний аркуш і аркуш завдання на дипломну роботу стандартного зразка видаються профілюючою кафедрою. Для оформлення титульного аркушу необхідно перевірити точну відповідність назви роботи наказу по

університету про затвердження тем магістерських дипломних робіт. Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи наведено в додатку Б.

Завдання на виконання дипломної роботи є єдиним листом роботи, який містить відомості на обох боках. Завдання на виконання дипломної роботи є документом, що визначає термін здачі студентом закінченої роботи, вихідні дані й перелік питань, які необхідно розробити. Отже, цей документ визначає головні питання та назви розділів і підрозділів, які необхідно розкрити в роботі. Завдання на виконання дипломної роботи оформлює та видає студенту керівник. Приклад оформлення аркушу завдання на дипломну роботу наведено в додатку В. Аркуш завдання може коректуватися. Наприклад, у процесі підготовки до захисту роботи може бути змінено перелік графічного матеріалу, що є обов'язковим для представлення.

Реферат має бути стислим інформаційним та складеним українською мовою. Структура, загальні вимоги та правила оформлення реферату регламентуються державним стандартом ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. Реферат дипломної роботи оформлюється за такою формою:

- відомості про обсяг роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел у переліку посилань (усі дані приводять включно дані додатків);

- текст реферату;
- перелік ключових слів.

Текст реферату має відображати такі обов'язкові елементи:

- об'єкт дослідження;
  - мета роботи;
  - методи дослідження;
  - результати та їхнє практичне значення;
- Також у тексті реферату може міститися інформація стосовно:
- головних економічних характеристик і показників;
  - рекомендацій із використання результатів роботи;
  - сфери застосування;
  - економічної ефективності;
  - значущості роботи й висновків;
  - прогнозних припущень про розвиток об'єкта дослідження.

Реферат за обсягом має бути не більше 500 слів і займати одну сторінку. У ньому в лаконічній формі викладається сутність дипломної роботи.

Ключові слова, важливі для розкриття сутності роботи, вміщують після тексту реферату. Перелік ключових слів включає від 5 до 10 слів

(словосполучень), надрукованих великими літерами у називному відмінку в рядок через коми. У додатку Г подано приклад оформлення реферату.

Зміст розміщують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки.

Зміст включає: вступ; послідовно подані назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів сутності роботи; висновки; перелік посилань; найменування додатків. Також наводять номери сторінок, на яких починається викладення матеріалу елементів змісту. У додатку Д подано приклад оформлення змісту. Зауважимо, що всі назви структурних елементів у тексті роботи мають повністю співпадати із тими, що винесені до змісту та наведені в аркуші завдання.

У **вступі** необхідно відобразити таку інформацію.

По-перше, довести актуальність дослідження. Важливою вимогою до кваліфікаційної роботи є актуальність проблеми, що досліджується, тобто її теоретична та практична значущість. Вона має розглядатися у світлі сучасного стану економіки та потреб економічної діяльності підприємства. Актуальність теми має бути обґрунтована.

По-друге, необхідно визначити об'єкт та предмет дослідження, сформулювати цілі та задачі.

Об'єкт дослідження – це соціально-, фінансово- чи техніко-економічний процес або явище у діяльності підприємства, що спричинює проблемну ситуацію й обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Як категорії наукового процесу об'єкт і предмет досліджень співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті дослідження виокремлюється та його частина, що становить предмет дослідження, на який спрямовується головна увага студента. Предмет дослідження визначає тему дипломної роботи. Об'єкт і предмет, мета та завдання дослідження та тема роботи перебувають у нерозривному зв'язку між собою і зумовлюють зміст дипломної роботи.

Мета дослідження передбачає чітке розуміння того, для чого пишеться робота з обраної теми, яку проблему (об'єкт дослідження) робота має вирішити. Мета – це той результат, на досягнення якого спрямоване наукове дослідження. Мета дослідження повинна бути пов'язана із темою дипломної роботи. Ураховуючи мету та завдання, на які спрямовано написання дипломної роботи магістра, освітньо-кваліфікаційні вимоги, для формулювання мети можна вживати слова «вивчення...», «дослідження...», «аналіз...», «оцінка...».

Завдання дослідження – це те, що необхідно зробити в роботі задля вирішення проблеми. Також доцільно вказати на якому матеріалі

відбувається дослідження, отже, що є його предметом. Мета роботи конкретизується в поставлених задачах, які є кроками, що наближують до її реалізації. Мета та завдання мають бути конкретними та зрозумілими. Для цього рекомендується використовувати такі форми дієслова та мовні звороти, як «вивчити», «розглянути», «встановити», «провести аналіз», «розробити модель», «виявити зв'язок», «оцінити рівень» тощо. Опис задач має становити певну послідовність і відображувати зміст підрозділів роботи.

По-третє, у вступі бажано подати оцінку літератури, що використовується. При цьому історіографія проблеми не має зводитися лише до перерахування авторів та робіт, а має показати, як розвивалися погляди на певну проблему, які головні підходи існують до її вирішення. Огляд літератури має охоплювати ті видання, які студент вивчив самостійно.

Четверте, відображення методів дослідження та вирішення сформульованої проблеми. Методи дослідження слугують інструментом у добуванні фактичного матеріалу та його обробки та є необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети. Їхній перелік необхідно робити не «взагалі», тобто відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, яке завдання вирішувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу переконатися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Вирішення поставлених завдань можна здійснювати з використанням таких методів:

- загальнонаукові методи: аналогія, системний аналіз, формалізація;
- методи логічної абстракції: аналіз і синтез, індукція та дедукція;
- економіко-математичні методи: факторний, системно-структурного аналізу;
- методи економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації;
- маркетингові методи: SWOT-аналіз, матричний, спостереження, опитування;
- методи експертної діагностики: ранжирування, порівняння, оцінювання.
- методи моделювання: математичний, економічний, організаційно-економічний.

Бажано у вступі відобразити практичне значення отриманих результатів. Для цього подається стислий перелік тих положень роботи (висновків, рекомендацій, пропозицій), які можуть бути використані у практичній діяльності.

Структура основної частини дипломної роботи магістра розглянута нижче.

Зміст проведеного студентом дослідження розкриває основна частина дипломної роботи, яка складається із двох розділів та висновків. У розділах основної частини дипломної роботи докладно викладається теоретична, аналітична й рекомендаційна частини й узагальнюються результати дослідження. Усі матеріали, що не є принципово важливими, вносяться в додатки.

Зміст розділів основної частини повинен відповідати темі дипломної роботи й цілком її розкривати. Ці розділи повинні показати уміння студента логічно й аргументовано подавати матеріал, виклад і оформлення якого повинні відповідати вимогам, що висуваються до друкованих робіт.

Оскільки тематика дипломних робіт різноманітна та зазвичай пов'язана з виробничо-економічною діяльністю того підприємства чи організації, у якій студент проходив виробничу (переддипломну) практику, то і зміст роботи має відповідати матеріалам, зібраним у цей період.

Зміст графічного матеріалу визначається характером конкретної дипломної роботи. Рисунки, таблиці, схеми та графіки повинні слугувати ілюстраціями як до теоретичної, так і до аналітично-рекомендаційної частини. Загальна кількість аркушів залежно від теми визначається керівником роботи.

Кожна з частин дипломної роботи має самостійне значення. Усі вони, однак, мають відповідати основному змісту теми й відображати напрями частин роботи.

Перший розділ – теоретичний, присвячується об'єкту дослідження. Виконує функцію методологічної основи для дослідження конкретної тематики. Обсяг розділу – приблизно 25 сторінок. У ньому формулюють проблематику дослідження, досліджуються всі точки зору, обґрунтовуються та розкриваються методи дослідження. У цьому розділі має бути показано теоретичні підходи до обраної проблеми, визначено методи, найбільш прийнятні для вирішення проблеми.

Автор має продемонструвати свою обізнаність із методами аналізу та на підставі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найбільш придатних із них для обраного напрямку дослідження.

Відповідно до обраної теми дипломної роботи студент, працюючи над першим розділом роботи, самостійно вивчає літературні джерела (підручники, посібники, монографії, наукові статті, офіційні документи, відомчі матеріали), що дає змогу визначити теоретичні основи питань, які досліджуються. Варто також використовувати широкі можливості пошуку потрібної інформації за допомогою глобальної мережі Internet. Поглиблене вивчення матеріалів різних джерел інформації дає змогу виконавцю роботи усвідомити сучасний стан питань, що стосуються теми, визначити обсяг і особливості матеріалів, потрібних для виконання другого розділу роботи.

Загалом, перший розділ повинен послідовного вирішувати такі завдання:

- розкриття сутності досліджуваного явища та його особливостей серед інших подібних явищ, за потреби – аналіз історії розвитку явища, його нормативно-правової бази;

- аналіз наукових та практичних підходів (історичних та сучасних) до аналізу обраного об'єкту дослідження;

- аналіз існуючої термінології у сфері дослідження, створення понятійно-категоріального апарату, на який автор спиратиметься у подальшій роботі;

- виявлення тих методів та інструментів, які можуть бути використані під час дослідження предмета роботи, визначення та обґрунтування інструментарію, що буде безпосередньо застосований у роботі.

Результати проведеного теоретичного дослідження бажано систематизувати у вигляді таблиць, рисунків, схем.

Другий розділ – аналітичний, присвячується предмету дослідження. У ньому характеризується сучасний стан предмета дослідження, його динаміка, вплив різноманітних чинників, проводиться аналіз існуючих проблем і дається їх оцінка. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній темою роботи. За обсягом це найбільший розділ, у якому має бути приблизно 35–40 сторінок.

У цьому розділі необхідно виокремити 3–4 підрозділи, що містять аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності підприємства та середовища, що його оточує, статистичних та аналітичних матеріалів, які визначають рівень вирішення окремих аспектів досліджуваної проблеми. З цією метою необхідно використовувати дані державної й відомчої статистики, дані спеціальних економічних і соціологічних досліджень, особисті спостереження, узагальнення та прикладні напрацювання, зроблені під час проходження практики. Докладно описувати історію виникнення та розвитку організації недоцільно.

Розділ повинен бути максимально насиченим ілюстраційним матеріалом (таблиці, графіки, діаграми, схеми), який відображає результати діяльності підприємства за останні три роки і, окрім цього, характеризує середовище у якому знаходиться підприємство, його зміни та розвиток. Наведені в цьому розділі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, блок-схеми, алгоритми, розрахункові моделі, які визначають сутність економічних процесів, мають супроводжуватись відповідними поясненнями і, найголовніше, створювати об'єктивну базу для виявлення невикористаних резервів у діяльності підприємства.

Загалом, другий розділ повинен вирішувати такі завдання:

- окреслення проблемної ситуації;
- аналіз історії розвитку проблеми (її еволюції);
- виявлення зацікавлених сторін та осіб, що впливають (можуть впливати) на ситуацію;
- аналіз найістотніших аспектів проблеми;
- виявлення можливих шляхів подальшого розвитку або вирішення проблеми.

Виконання кожного з перерахованих завдань повинно здійснюватись із використанням відповідних аналітичних методів (системного аналізу, опитувальних методів, контент-аналізу, SWOT-аналізу тощо).

Особливу увагу під час підготовки дипломної роботи студент повинен приділити групуванню й обробці зібраного фактичного матеріалу, його аналізу та узагальненню. Необхідно чітко розмежувати джерела походження використаної під час аналізу інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуті шляхом сучасних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

На підставі вивчення, обробки та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, встановити причини недоліків, оцінити можливості підприємства (або об'єкта дослідження) щодо підвищення ефективності та забезпечення розвитку тих чи інших напрямів економічної діяльності.

Обов'язковим структурним та змістовним елементом другого розділу є останній підрозділ у якому автор має систематизувати виявлені проблеми в господарчій (організаційній, управлінській, виробничій, фінансовій, маркетинговій тощо) діяльності підприємства; у певній галузі діяльності чи на певному ринку. На підставі опрацювання різних джерел інформації необхідно представити можливі шляхи їх вирішення, очікувані результати від запровадження рекомендованих заходів.

Отримані результати дослідження доцільно розподілити на певні групи. За кожною групою необхідно надати перелік результатів, які сформульовані чітко, стисло та змістовно. Сформований комплекс рекомендованих заходів має відображати шляхи та напрями вирішення виявлених проблем та позитивні результати, що можуть бути отримані від їх реалізації.

Доцільно визначити можливі сфери практичного використання результатів та перспективи подальших досліджень за темою дипломної роботи.

Третій розділ присвячується результатам наукового пошуку. Має містити самостійні розрахунки випускника та його осмислення, власне

бачення питання, що досліджується (економічна ефективність, прогнозування, виявлення тенденцій, моделювання, класифікація тощо) та механізми реалізації запропонованих рішень. Обсяг розділу має бути менше 15 сторінок.

Завданням третього розділу (проектно-рекомендаційного) є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій щодо вдосконалення предмета дослідження, його інформаційного, методичного та організаційного забезпечення, обґрунтування моделей управління фінансово-економічними параметрами та індикаторами розвитку підприємства (стратегія, бізнес-план, консультативний проект, реінжиніринг бізнес-процесу, реструктуризація) на базі головних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені в першому розділі, а також з урахуванням результатів аналізу, проведеного в другому розділі дослідження.

Цей розділ, зазвичай, містить декілька взаємопов'язаних параграфів, які поступово дають конкретні економічно обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення управління та підвищення ефективності роботи підприємства.

Запропоновані рекомендації, методи, моделі й конкретні заходи повинні відповідати таким вимогам:

- не суперечити чинному законодавству й нормативним документам;
- бути спрямовані на вдосконалення системи менеджменту, впровадження сучасних управлінських технологій, що, зі свого боку, повинно позитивно впливати на кінцеві економічні результати діяльності підприємства;
- бути науково обґрунтованими, урахувати перспективні напрямки роботи підприємств у галузі (сфери діяльності) загалом.

Цей розділ містить зміст і результати власних досліджень студента, узгоджених із науковим керівником і консультантами. У ньому подають матеріали та методики досліджень.

В економічних розрахунках для обґрунтування пропозицій теж бажано використання ПЕОМ та сучасних програмних продуктів. Можна запропонувати власну комп'ютерну програму.

Четвертий розділ присвячується проблемам та організації охорони праці та забезпеченню безпеки життєдіяльності на підприємстві, що є предметом дослідження. У розділі мають бути проаналізовані умови праці, виявлені причини травматизму та захворювань, можливі небезпечні й шкідливі виробничі фактори /НШВФ/, властиві об'єкту проектування. Крім того, у ньому повинні бути наведені інженерні рішення, що забезпечують охорону праці на об'єкті проектування. До розділу включають обґрунтування прийнятих проектних рішень, наводять економічну й соціальну ефективність заходів з охорони праці.

Висновки та пропозиції, що наводяться у окремому розділі роботи, є стислим викладенням підсумків проведеного дослідження. Саме тут коротко наводяться найважливіші теоретичні положення, які містять формулювання розв'язання проблеми, зокрема елементи практичної значущості; узагальнюються результати аналізу та діагностики об'єкта дослідження за визначеним напрямом дослідження; подаються пропозиції щодо удосконалення напрямів діяльності підприємства, які досліджувалися в роботі. Висновки необхідно формулювати за кожним розділом та по роботі загалом. Вони повинні містити такі слова: визначено, встановлено, запропоновано, розроблено, обґрунтовано, проаналізовано тощо.

Загальні висновки по роботі можуть бути пронумеровані відповідно до завдань дипломної роботи.

Перелік посилань вимагає розміщення всіх використаних джерел інформації у такій послідовності:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- монографії, брошури, підручники (за абеткою);
- статті з журналів (за абеткою);
- інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (за абеткою);
- іншомовні джерела мовою оригіналу;
- адреси Web-сторінок.

Перелік посилань має становити не менше 80 найменувань, зокрема посилання на інтернет-ресурси. За виключенням класичних наукових праць до переліку літературних джерел недоцільно вносити праці, термін видання яких перевищує п'ять років. Посилання на них у тексті роботи мають наводитись у вигляді порядкового номера за списком у квадратних дужках, наприклад [25, с. 43].

Оформлення переліку посилань має відповідати вимогам ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання або ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічні посилання.

Додатки можуть містити матеріали, необхідні для повноти освітлення теми дипломної роботи: додаткові ілюстрації або таблиці; форми документів; розрахунки; проміжні математичні докази та формули; інструкції, методики, опис комп'ютерних програм тощо. Додатки розміщують у кінці дипломної роботи. Кожен документ, який включається у додатки, має свій порядковий номер і посилання на нього у тексті.

Після додатків обов'язково розміщується наочний матеріал, який підготовлено студентом до захисту дипломної роботи. Кількість листів наочного матеріалу, їхні назви та зміст мають співпадати із переліком графічного матеріалу, який відзначено в аркуші завдання на виконання роботи.

Усі поставлені в дипломній роботі задачі повинні бути вирішені й супроводжені стислими висновками після кожного розділу.

Дипломна робота повинна бути написана логічно, послідовно й грамотно. Дипломну роботу подають у вигляді спеціально підготовленого переплетеного рукопису в твердій обкладинці.

2.3 Оформлення дипломної роботи магістра

Мова роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, виклад без орфографічних та синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування в роботі матеріалів із літературних джерел неприпустиме. Представлення в роботі сканованих матеріалів неприпустиме.

Дипломна робота має бути надрукована на одному боці аркушів стандартного білого паперу формату (A4 210 x 297 мм) і мати обсяг 100–120 сторінок тексту.

Текст форматується гарнітурою Times New Roman, 14 кегль, 1,5 інтервалом за умови рівномірного заповнення сторінок і розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: лівий – 30 мм, правий – 20 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Під час нанесення тексту на папір необхідно зберігати однакову щільність, контрастність та чіткість зображень по всій роботі. Символи тексту, лінії рисунків та інші знаки повинні бути чіткими та однаково чорними по всій роботі. Окремі слова, формули, знаки, які вписуються у печатний текст від руки, повинні бути чорного кольору; щільність тексту, що вписується, повинна бути максимально наближеною до щільності основного зображення.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білим кольором та нанесенням на це саме місце або між рядками від руки. Виправлення повинні бути чорного кольору.

Структурні елементи «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», назви розділів, «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично тексту. Перенесення слів у заголовку не допускається. Також дані елементи (за винятком назв розділів, пунктів) не нумеруються в процесі нумерації розділів та підрозділів.

Номер розділу ставлять по центру сторінки, після номера крапку не ставлять, поряд друкують заголовок розділу. Слово «Розділ» не вказують.

Заголовки підрозділів, пунктів та підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу та печатати маленькими літерами, окрім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку наводять заголовок підрозділу.

Абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи та дорівнювати п'яти знакам (у разі машинописного виконання тексту) або 1,25 см у разі комп'ютерного.

Відстань між заголовком та наступним текстом повинна бути: при машинописному способі – не менше трьох інтервалів; при комп'ютерному способі – подвійний міжрядковий інтервал. Не допускається розміщувати найменування розділу, підрозділу, а також пункту та підпункту в нижній частині сторінки, якщо після нього розміщений тільки один рядок тексту.

Кожний розділ роботи потрібно починати з нової сторінки.

Сторінки роботи нумерують арабськими цифрами без знака №, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці, починаючи зі сторінки «ВСТУП».

Титульний аркуш включають у загальну нумерацію сторінок роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Завдання кафедри включають у загальну нумерацію, але номер не проставляють. Реферат розміщують на одній сторінці (українською мовою), включають у загальну нумерацію, але номер не ставлять. Зміст включають у загальну нумерацію, але номер сторінки не ставлять.

Ілюстрації та таблиці, розташовані на окремих сторінках, включають у загальну нумерацію сторінок роботи.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу та порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка, наприклад : «1.1 Поняття інвестиційної діяльності підприємства».

Ілюстрації (креслення, малюнки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно, представляючи їх у роботі, дотримуватися вимог чинного законодавства щодо авторських прав.

Ілюстрація позначається словом «Рисунок», яке з назвою ілюстрації розміщують після даних, що пояснюють ілюстрацію, наприклад: «Рисунок 3.1 – Процес формування чистого прибутку підприємства».

Ілюстрацію, текст під рисунком і назву ілюстрації розміщують у центрі сторінки. Ілюстрації варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, що наведені в додатках.

Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки, при цьому назва ілюстрації розташовується на першій сторінці, дані, що пояснюють – на кожній сторінці.

Цифровий матеріал, зазвичай, оформлюють у вигляді таблиць. Горизонтальні й вертикальні лінії, які розмежують рядки таблиці, а також лінії, що обмежують таблицю зліва, справа та знизу, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

Таблиці варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що приводять у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номеру таблиці, розділених крапкою, наприклад: таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Після номера таблиці крапка не ставиться. Назва таблиці пишеться маленькими літерами, крім першої букви.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю ділять на частини, розташовуючи одну частину під іншою, поруч або переносючи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому на кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

Під час розподіл у таблиці на частини допускається її головку або боковики замінити відповідно номерами граф або рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами графи і/або рядки першої частини таблиці. Слово «Таблиця __» указують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження табл. 1.1» з указівкою номера таблиці.

Заголовки граф таблиці друкують, починаючи з великих букв, а підзаголовки – із рядкових, якщо вони становлять одну пропозицію із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої букви. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки й підзаголовки граф указують в однині.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути не менш одного вільного рядка.

Формули та рівняння в роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатку) варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номеру розділу і порядкового номеру формули або рівняння, розділених крапкою, наприклад: формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння вказують на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу або рівняння, варто приводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони представлені у формулі або рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта варто давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Формули або рівняння повинні приводитися в тексті тільки один раз. У подальшому на них необхідно давати посилання. Наприклад, «За рівнянням (1.2)».

Посилання в тексті роботи на використані джерела варто вказувати порядковим номером за переліком джерел, виділяючи двома квадратними дужками, наприклад: «... у роботах [1–7] ...».

Допускається приводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання повинне відповідати її бібліографічному опису за переліком посилань з указівкою номера.

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки вказують їх номери.

При посиланнях варто писати: «... у розділі 2 ...», «... див. 2.1...», «... по 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.1...», «... на рис. 1.3...», або «... на рис. 1.3...», «... у табл. 3.2...», «... (див. табл. 3.2) ...», «... за формулою (3.1)», «... у рівняннях (1.23) – (1.25) ...», «... у додатку Б...».

Додатки оформлюються як продовження роботи на її наступних сторінках або у вигляді окремої частини в порядку появи посилань на додатки у тексті роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток потрібно починати з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої букви симетрично тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковане слово «Додаток __» і буква, що позначає додаток. Наприклад, Додаток А, Додаток Б тощо. Не слід

використовувати букви: Г, Є, Й, І, Ї, О, Ч, Ь. Додатки повинні мати спільну з іншими частинами роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Переліки, примітки, виноски в тексті додатка оформляють і нумерують відповідно до вимог дійсного документа. Ілюстрації, таблиці, формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рисунок Д1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

У додатку Е подано головні вимоги щодо оформлення таблиць, рисунків, формул. Також наведено правила оформлення назв розділів і пунктів – розміщення на аркуші, розстановку знаків (крапок), відступи від тексту тощо.

2.4 Рецензування дипломних робіт магістра та оформлення відгуку керівника

Рецензенти призначаються завідувачем випускової кафедри з-поміж викладачів кафедри.

У рецензії наголошується актуальність теми, міститься короткий, але глибокий розбір змісту магістерської роботи з обов'язковими конкретними критичними зауваженнями. У пункті рецензії «Використання останніх досліджень» рецензент з'ясовує знання випускником проблемних питань з теми, або наводиться точка зору економістів і власна думка автора щодо поставленої проблеми.

У рецензії мають бути відображені такі моменти:

- а) відповідність дипломної роботи, що рецензується, завданню на дипломну роботу та встановленим вимогам;
- б) актуальність теми дипломної роботи;
- в) оцінка відповідності завдання розділам і обсягу роботи;
- г) оцінка змісту всіх матеріалів дипломної роботи;
- д) обґрунтованість прийнятих у дипломній роботі проектних рішень;
- е) повнота огляду економічної літератури за темою роботи та вміння її використовувати;
- ж) практичний рівень і якість розрахунків;
- з) можливість впровадження у виробництво результатів дипломної роботи загалом або частково;
- и) оцінка стилю викладу пояснювальної записки і відповідність оформлення вимогам стандартів;
- к) позитивні сторони й недоліки виконаної роботи.

У висновках рецензент вказує, чи відповідає дипломна робота магістра, що рецензується, вимогам із певної спеціальності й оцінює якість роботи за

чотирибальною системою. Отже, рецензія має мати оцінку роботи за прийнятою шкалою оцінки знань. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від захисту. Студент знайомиться зі змістом рецензії і готує мотивовані відповіді на зауваження під час захисту роботи.

Відгук керівника складають в одному примірнику й додають до дипломної роботи магістра.

У відгуку має бути характеристика роботи студента загалом над дипломною роботою та міститися такі положення:

- а) новітність розробки, практичність і рівень її складності;
- б) вміння студента працювати з економічною літературою;
- в) самостійність роботи студента, виявлена ним ініціатива, вміння користуватися сучасними методами й засобами дослідження, комп'ютерною технікою;
- г) глибина та комплексність аналізу проблеми, що досліджується;
- д) прогресивність і ефективність запропонованих рішень;
- е) ставлення студента до роботи над дипломною роботою, вміння працювати систематично;
- ж) недоліки.

У кінці відгуку керівник робить висновок про підготовленість студента до самостійної діяльності як економіста і можливості подачі магістерської дипломної роботи до захисту в ДЕК і присвоєння студенту кваліфікації магістра з Економіки, спеціалізація «Економіка підприємства».

2.5 Порядок допуску до захисту роботи магістра

Магістерська робота має пройти апробацію у вигляді участі в конференції (доповідь чи публікація тез) або/та наукової статті за темою роботи.

Кожен студент зобов'язаний пройти попередній захист. Попередній захист проводиться на розширеному засіданні кафедри або в комісії викладачів спільно зі студентами за 2–3 тижні до основного захисту. Ступінь готовності роботи до попереднього захисту – не менше ніж 80 % (допускаються тільки недоробки в оформленні роботи й відсутність супровідних матеріалів до роботи).

Попередній захист є «репетицією» і допуском до основного захисту. Студент виступає з доповіддю, читання якої є небажаним, та відповідає на поставлені запитання за змістом роботи й доповіді. Це дає змогу виявити недоліки в роботі, вказати шляхи їх усунення тощо.

Готову дипломну роботу магістра випускник підписує та передає на підпис науковому керівнику, а після цього зі всіма супровідними

матеріалами – на випускову кафедру (не пізніше, ніж за десять днів до дня захисту). Завідувач кафедри на підставі представлених матеріалів вирішує питання щодо допуску випускника до захисту.

У разі негативного рішення це питання розглядається на засіданні кафедри за участю керівника роботи. Витяг із протоколу засідання кафедри додається до проекту наказу про відрахування випускника.

Згідно з Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти кожна дипломна робота має пройти перевірку на наявність/відсутність плагіату (через антиплагіатну Інтернет-систему для пошуку запозичень у дипломних роботах з інших джерел). Допускаються до захисту виключно дипломні роботи, що успішно пройшли перевірку, та в яких зазначено: «Робота виконана самостійно та не містить плагіату».

Звертаємо Вашу увагу на обов'язкову ідентичність (однаковість, відповідність) друкованих і електронних версій (варіантів) дипломної роботи.

3 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

За два тижні до початку роботи Державної екзаменаційної комісії оголошується її склад і графік роботи.

Закінчена дипломна робота магістра (пояснювальна записка та наочні матеріали), підписана дипломником, консультантом і керівником, подаються завідувачу кафедрою разом із відгуком керівника та поданням у встановлений календарним планом термін, але не пізніше ніж за три дні до захисту.

Призначається обов'язкова процедура передзахисту дипломної роботи, яка передбачає перевірку наявної роботи щодо вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт студентів, а саме: структура роботи, її оформлення, наявність обов'язкових елементів. Передзахист має відбутися не пізніше ніж за два тижні до захисту.

За зміст роботи відповідає студент, який виконував роботу та науковий керівник, який складає відповідне подання щодо рекомендації дипломної роботи до захисту в ДЕК.

Після перегляду та схвалення дипломної роботи завідувачем кафедрою, приймається рішення про допуск студента до захисту, про що робиться відповідний запис на листі завдання до дипломної роботи.

Якщо ж завідувачем кафедрою ухвалено рішення про необхідність доопрацювання, дипломна робота повертається студенту та після внесення

відповідних змін і доповнень знов подається на кафедру для остаточного розгляду.

Вносити які-небудь виправлення та зміни в пояснювальну записку і плакати після їх затвердження на кафедрі не дозволяється.

Після схвалення дипломної роботи завідуючим кафедрою вона передається для рецензування.

Після рецензування дипломної роботи завідуючий кафедрою направляє дипломну роботу з рецензією і відгуком керівника на ДЕК.

Студенту-дипломнику рекомендується скласти розширені тези доповіді перед ДЕК і погодити їх з керівником роботи.

Підготовка до захисту дипломної роботи має проходити ґрунтовно та серйозно. Важливо не тільки написати високоякісну роботу, але й вміти кваліфіковано її захистити. Висока оцінка керівника та рецензента може бути знижена через поганий захист. Для успішного захисту необхідно добре підготувати доповідь, у якій сказати про те, що зроблено особисто, чим дипломник керувався під час дослідження теми, що є предметом вивчення, які методи використані під час вивчення розглянутої проблеми, які результати досягнуті в ході дослідження і які головні висновки, що випливають із дослідження.

Захист дипломної роботи проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії за участю не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. Також на цьому засіданні можуть бути присутні всі бажаючі, задавати запитання й обговорювати роботу.

Завдання ДЕК є визначення рівня теоретичної підготовки студента, його підготовленості до професійної діяльності й ухвалення рішення про можливість видачі студенту-випускнику відповідної кваліфікації.

Процедура захисту встановлена така.

Представник ДЕК оголошує тему роботи, що захищається, і прізвище дипломника та надає йому слово для доповіді. Після доповіді та відповідей на запитання секретар ДЕК зачитує відгук керівника роботи та рецензію на роботу; дипломник відповідає на зауваження рецензента.

Студент готує до захисту ілюстративний і презентаційний матеріал у вигляді планшетів з таблицями, схемами, графіками, рисунками або у вигляді роздавального матеріалу на шести сторінках (і більше). До складу роздавального матеріалу повинні входити основні таблиці, рисунки, що розкривають зміст та актуальність теми дипломної роботи. Обов'язково наводяться загальні відомості про об'єкт дослідження (економічний паспорт). Кількість та назви листів презентаційного матеріалу відповідає переліку графічного матеріалу, що представлено в листі завдання до дипломної

роботи. Обов'язковим остаточним елементом презентаційного матеріалу є складена структурно-логічна схема результатів дослідження (рис. 5.1).

У своїй доповіді тривалістю 5–7 хвилин дипломник має стисло сформулювати мету та завдання роботи, зупинитися на техніко-економічному обґрунтуванні запропонованих рішень, викласти основні результати, отримані під час розробки теми. Доповідь має бути супроводжена чи плакатами, чи наочним матеріалом, чи розробленою презентацією.

Схеми, таблиці, креслення необхідно розташовувати в тому порядку, у якому вони описані в роботі та згадуються в доповіді студента. Доцільно завчасно пронумерувати плакати в потрібній послідовності. Під час доповіді дипломник, що захищає роботу, повинен звертатися до демонстраційних плакатів. Студенту дозволяється користуватися під час доповіді складеними ним стислими тезами або записами цифрових даних, але бажано звертатися до них якомога рідше.

Після публічного захисту робіт на закритому засіданні в ДЕК обговорюються результати захисту, виставляється оцінка роботи дипломника, робиться висновок про реальність роботи.

Рішення ДЕК про результати захисту, про присвоєння кваліфікації магістра з Економіки, спеціалізація «Економіка підприємства», про реальність робіт голова ДЕК оголошує після закінчення закритого засідання.

У разі одержання незадовільної оцінки на захисті, непідготовлені дипломної роботи магістра у встановлений термін, відсутності допуску до захисту дипломної роботи студенти одержують академічну довідку про навчання в ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. Магістерська дипломна робота може бути допущена до повторного захисту не раніше, ніж через рік після її доробки й переробки. При цьому обов'язкове повторне проходження всієї процедури та захисту дипломування.

4 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Підсумкову оцінку дипломної роботи студента дає Державна екзаменаційна комісія, рішення якої є остаточним і оскарженню не підлягає. Під час визначення комісією оцінки роботи враховуються такі чинники:

- актуальність обраної теми роботи;
- практична цінність роботи;
- відповідність результатів, які досягнуті в роботі поставленій меті й завданням;
- широта та адекватність методологічного й діагностичного апарату;
- авторські підходи до вирішення проблеми дослідження;

- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- особливості самостійної роботи студента;
- рівень підготовленої доповіді та ілюстративного (презентаційного) матеріалу до неї;
- уміння студента-дипломника лаконічно доводити результати та свої думки.

Комісія звертає також увагу на якість захисту дипломної роботи. Крім того, ураховується загальний рівень підготовки студента.

Критерії оцінки дипломної роботи наведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Оцінка дипломної роботи виставляється за такою шкалою

«Відмінно»	Дипломну роботу виконано на високому професійному рівні, вона містить усі необхідні елементи, має практичне значення. Висновки та пропозиції у роботі економічно обґрунтовані й логічні. Аналіз проведено із застосуванням нових методів ЕММ, ПЕОМ. Доповідь стисла, логічна, проголошена вільно. Студент має високий середній бал. Відповів на всі запитання. Рецензії наукового керівника та зовнішнього рецензента
«Добре»	Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру. Наприклад, поверхневий теоретичний огляд літературних джерел, неповнота використання матеріалів об'єкта дослідження, є окремі зауваження в рецензіях. Доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК загалом вірні, оформлення роботи відповідає вимогам
«Задовільно»	Згідно із змістом тема дипломної роботи загалом розкрита, але є зауваження змістовного характеру. Наприклад, відсутня чітка мета роботи, в аналітичній частині брак аналізу, розрахунків, обґрунтувань, висновки за роботою мають теоретичний характер і не є новітніми, рецензії містять зауваження. Не на всі запитання студент дав відповіді під час захисту. Є зауваження до оформлення роботи
«Незадовільно»	Не чітко сформульована мета дипломної роботи. Відсутні логічна побудова роботи, її системність та глибина дослідження. Наявні помилки в аналізі, оформлення роботи не відповідає вимогам. Рецензії негативні. Відповіді на запитання членів ДЕК неповні й неточні

Критерії оцінювання робіт випускника рівня підготовки «магістр»

1. Оформлення дипломної роботи відповідно до вимог стандарту – до 5 балів.

2. Актуальність та обґрунтованість теми – до 10 балів, зокрема :

- актуальність теми дослідження – 2 бали;
- відповідність змісту та структури темі роботи – 3 бали;
- відповідність теми, змісту та структури роботи особливостям діяльності підприємств (підприємства чи іншого об'єкту дослідження), стосовно яких виконані розробки – 3 бали;
- наявність замовлення на виконання роботи від підприємства – 2 бали.

3. Глибина проведеного дослідження, рівень науковості та інноваційність використання дослідницького інструментарію – до 40 балів зокрема :

– архітектоніка (структурно-логічна побудова) роботи – 5 балів;
– рівень теоретичного дослідження та ступінь застосування сучасних методів їх проведення – до 15 балів:

високий – 10–15 балів;

середній – 6–9 балів;

низький – 1–5 балів.

– глибина діагностування досліджуваної проблеми на матеріалах конкретного підприємства (іншого об'єкта дослідження) та відповідність аналізу досліджуваної частини тематиці роботи – до 15 балів:

високий – 10–15 балів;

середній – 6–9 балів;

низький – 1–5 балів.

4. Використання інформаційних технологій – до 10 балів зокрема :

– авторська програма (наявний алгоритм і опис розробки) – 10 балів;
або

– використання адаптованих автором стандартних продуктів (наявний опис авторської адаптації) – 5 балів;

5. Рівень реальності розробок і пропозицій – до 35 балів:

– рівень обґрунтування рекомендацій – до 20 балів:

високий – 16–20 балів;

середній – 8–15 балів;

низький – 1–7 балів.

– обґрунтування економічного або соціального ефекту від результатів запровадження рекомендацій дослідження – до 15 балів;

– наявність довідки (акта) про впровадження запропонованих рекомендацій – 3 бали.

РАЗОМ (максимальна кількість) – 100 балів.

Після захисту дипломна робота магістра зберігається в архіві Університету.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004)
2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання.
3. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічні посилання.
4. Рекомендації про порядок створення, організацію і роботу Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України № 83-5/1259 від 29.12.1993.
5. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Затверджено наказом Міністерства освіти України, № 161 від 3.06.93.
6. Положення про організацію освітнього процесу від 20 квітня 2016 р.
7. Положення про екзаменаційну комісію для атестації осіб, які здобувають ступінь магістра, спеціаліста, магістра в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова від 26 грудня 2014 р.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рекомендована тематика дипломних робіт

1. Розробка практичних рекомендацій з покращення фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Управління конкурентоспроможністю підприємства шляхом упровадження інноваційних технологій у виробництво підприємства.
3. Обґрунтування практичних рекомендацій із підвищення ефективності діяльності підприємства.
4. Розроблення методики виявлення та підрахунку резервів подальшого підвищення ефективності діяльності підприємства.
5. Підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах сучасної України.
6. Фінансові аспекти управління персоналом підприємства в умовах раціонального використання трудових ресурсів.
7. Виробничий потенціал підприємства та резерви підвищення ефективності його використання.
8. Дослідження та розроблення методики факторного аналізу узагальнюючих показників роботи підприємства.
9. Підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасному бізнес-середовищі.
10. Управління інвестиційною привабливістю підприємства.
11. Упровадження енергозберігальних технологій у діяльність комунальних підприємств із метою підвищення їхньої фінансової стійкості.
12. Діагностика й розроблення напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємства.
13. Дослідження аспекту відтворення основних засобів підприємства та визначення напрямів удосконалення його діяльності.
14. Управління інноваційною діяльністю підприємства й розроблення заходів із підвищення ефективності його діяльності.
15. Дослідження та розроблення заходів щодо підвищення ефективності функціонування підприємства.
16. Дослідження механізму формування цін та тарифної політики у сфері комунальних послуг.
17. Розробка стратегії розвитку підприємства.
18. Організаційно-економічний механізм ефективного використання виробничого (енергетичного, технічного тощо) потенціалу підприємства.
19. Диверсифікація діяльності підприємства як стратегічний механізм забезпечення його конкурентоспроможності.
20. Дослідження впливу техніко-економічних і організаційних інновацій на кінцеві результати діяльності підприємства.
21. Розробка моделі аналізу та моніторингу профілю розвитку міста
22. Формування системи інформаційного забезпечення аналітичної роботи на підприємстві.

23. Підвищення ефективності комунікаційної політики підприємства
24. Обґрунтування конкурентної стратегії підприємства.
25. Визначення рівня економічної безпеки й оцінка ризиків функціонування підприємства.
26. Розробка маркетингової стратегії підприємства.
27. Механізм забезпечення корпоративної соціальної відповідальності як передумова конкурентоспроможності підприємства.
28. Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств.
29. Оцінка вартості бізнесу та особливості її здійснення на підприємствах.
30. Планування та формування персоналу підприємства.
31. Політика розвитку персоналу підприємства.
32. Розвиток практики соціально відповідального ведення бізнесу на вітчизняних підприємствах.
33. Управління відтворенням кадрового потенціалу підприємства.
34. Управління конкурентним потенціалом підприємства.
35. Формування ефективної системи стимулювання праці на підприємстві.
36. Формування та реалізація стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства.
37. Формування системи управління персоналом на підприємстві.
38. Управління стратегічними змінами на підприємстві.
39. Управління конкурентоспроможністю стратегічного потенціалу підприємства.
40. Механізм формування системи стратегічного управління підприємством.
41. Діагностика стану підприємства у конкурентному становищі.
42. Удосконалення організаційної структури управління підприємством.
43. Формування системи мотивації праці працівників організації.
44. Формування кадрової політики підприємства.
45. Удосконалення механізму управління персоналом підприємства.
46. Управління трудовими ресурсами підприємства в сучасних умовах господарювання.
47. Обґрунтування створення та розробки зовнішньоекономічної стратегії підприємства.
48. Підвищення конкурентоспроможності підприємства та оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на її ефективність.
49. Стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах кризи.
50. Економічна безпека діяльності підприємства та напрями його удосконалення.

51. Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
52. Підвищення конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках.
53. Удосконалення стратегії зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві.
54. Управління конкурентоспроможністю товарів підприємства.
55. Управління ефективністю експортно-імпортової діяльності.
56. Визначення конкурентних переваг компанії та побудова стратегії розвитку.
57. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства.
58. Створення сучасної системи оцінки персоналу на підприємстві.
59. Формування конкурентної стратегії підприємства.
60. Шляхи покращення ресурсного потенціалу підприємства.
61. Амортизаційна політика та її вплив на фінансову діяльність підприємства.
62. Обґрунтування необхідності використання резервів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.
63. Обґрунтування вибору ефективних шляхів відтворення основних засобів підприємства.
64. Проблеми відтворення трудового потенціалу в міському господарстві.
65. Підвищення ефективності використання та відтворення основного капіталу підприємств.
66. Удосконалення системи управління економічним потенціалом підприємства.
67. Проблеми підвищення продуктивності праці на підприємствах.
68. Удосконалення механізму відтворення основних засобів підприємства.
69. Удосконалення системи управління ефективністю використання необоротних активів.
70. Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства.
71. Проблеми комплексного управління фінансовими ресурсами підприємства та джерелами їх формування.
72. Напрями підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.
73. Обґрунтування необхідності вдосконалення системи оплати праці на підприємстві.
74. Соціально-економічні аспекти розвитку трудових ресурсів у міському господарстві.
75. Оцінка результативності праці та шляхи її покращення в умовах економічної кризи.

76. Удосконалення виробничої програми підприємства на засадах управління активами та капіталом підприємства.

77. Удосконалення системи управління витратами будівництва та зниження його собівартості.

78. Сучасні тенденції в застосуванні різних методів прогнозування витрат підприємства.

79. Вдосконалення механізму планування діяльності підприємства на основі контролінгу.

80. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного контролінгу.

81. Покращення функціонування підприємства шляхом розробки комплексної системи управління витратами.

82. Напрямки підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

83. Активізація інвестиційної діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання.

84. Обґрунтування доцільності інвестицій у реконструкцію та технічне переозброєння підприємства.

85. Вплив інновацій на формування конкурентних переваг підприємства.

86. Вплив іноземних інвестицій на економічне зростання підприємства.

87. Дослідження впливу інвестування на трудову зайнятість на підприємстві.

88. Інвестиції та їхня роль у структурних перетвореннях економіки підприємства.

89. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємства.

90. Інвестиційний фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства.

91. Удосконалення системи оцінки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства та управління її розвитком.

92. Інноваційний розвиток продуктивних сил підприємства з використанням лізингу.

93. Зарубіжні інвестиції як фактор економічної модернізації підприємства.

94. Удосконалення механізму управління ризиками інвестиційних проектів на підприємстві.

95. Удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства.

96. Підвищення ефективності експортної діяльності підприємства.

97. Дослідження фінансового стану підприємства та шляхи його покращення.

98. Вдосконалення механізму ціноутворення на підприємстві.

99. Управління фінансовою стійкістю підприємства.

100. Удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві.
101. Діагностика банкрутства підприємства та формування антикризових програм.
102. Економічна оцінка ризиків діяльності підприємства.
103. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства на підставі управління якістю.
104. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом покращення якісної структури та рівня використання персоналу підприємства.
105. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в умовах антикризового регулювання фінансового стану підприємства.
106. Фінансові важелі підвищення конкурентоздатності підприємства.
107. Механізм підвищення ефективності управління підприємством.
108. Мотиваційний механізм стратегічного управління соціально-економічним розвитком підприємства.
109. Обґрунтування ризиків та їхнього рівня загроз під час оцінки діяльності підприємства.
110. Оцінка та діагностика конкурентоздатності підприємства.
111. Прибуток та його вплив на сталий розвиток підприємства.
112. Реструктуризація промислового виробництва та її економічне обґрунтування.
113. Система діагностики управління фінансовою діяльністю підприємства та її удосконалення.
114. Удосконалення механізму цінової стратегії підприємства.
115. Удосконалення механізму формування, розподілу і використання фонду оплати праці підприємства.
116. Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємства.
117. Напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.
118. Оцінка джерел утворення та обґрунтування цільових обсягів прибутку підприємства.
119. Оцінка та підвищення ефективності використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів на підприємстві.
120. Напрями раціонального використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
121. Упровадження ресурсозберігальних технологій на підприємстві.
122. Удосконалення організації та управління матеріальними запасами на підприємстві.
123. Резерви зниження собівартості продукції.
124. Планування розвитку потенціалу підприємства.
125. Дослідження інвестиційного потенціалу підприємства та розробка шляхів його підвищення.
126. Обґрунтування плану реалізації продукції підприємства як основа розробки виробничої програми підприємства.

127. Обґрунтування методів планування діяльності підприємства.
128. Вибір та обґрунтування напрямків інтенсифікації виробництва.
129. Розробка механізму реінжинірингу виробничих процесів підприємства.
130. Удосконалення організації виробництва на базі автоматизованих інформаційних систем.
131. Розробка системи комплексної підготовки виробництва нової продукції на підприємстві.
132. Удосконалення організації основного виробництва на підприємстві.
133. Удосконалення організації допоміжного виробництва (інструментального, ремонтного) на підприємстві.
134. Формування системи управління витратами на підприємстві.
135. Організаційно-економічний механізм управління витратами підприємства.
136. Методичні засади визначення витрат та калькулювання собівартості.
137. Інноваційні підходи до оптимізації витрат підприємства.
138. Організаційно-економічний механізм розвитку кадрового потенціалу підприємства.
139. Стратегії підвищення ефективності використання кадрового потенціалу підприємства.
140. Розвиток кадрового потенціалу підприємства.
141. Обґрунтування кадрової політики підприємства в сучасних умовах господарювання.
142. Організаційно-економічні засади формування кадрової політики підприємства.
143. Кадрова політика в системі управління персоналом підприємства.
144. Зовнішньоекономічна безпека підприємства в умовах інтеграції.
145. Обґрунтування зовнішньоекономічної стратегії підприємства.
146. Економіко-організаційний механізм розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
147. Підвищення конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках.
148. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах глобалізації.
149. Управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
150. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства.
151. Організаційно-економічні засади економічної безпеки підприємства.
152. Управління економічною безпекою сучасного підприємства.
153. Формування системи економічної безпеки підприємства.

154. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності.

155. Формування механізму розвитку підприємств міського господарства.

156. Обґрунтування політики ціноутворення на підприємствах МГ.

157. Формування механізму запобігання банкрутства на підприємствах МГ.

158. Обґрунтування вибору проектів оновлення основних засобів підприємств МГ.

159. Економічно-організаційний механізм утримання житлового фонду.

160. Організаційно-економічний механізм оновлення основних засобів підприємств МГ.

ДОДАТОК Б

Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи

(A4, 210 x 297 мм)

The diagram shows a rectangular page layout for a diploma title page. The page is A4 (210 x 297 mm). A dashed rectangular border is centered on the page. Dimensions are indicated by arrows: 20 mm from the top and bottom edges of the page to the top and bottom edges of the dashed border, and 30 mm from the left edge of the page to the left edge of the dashed border. A 20 mm margin is also shown on the right side of the dashed border. The text is centered within the dashed border.

Форма № Н-9.02

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Кафедра економіки підприємств міського господарства

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
освітнього рівня магістра

на тему: «Аналіз структури та ефективності використання
оборотних засобів підприємства»

Виконав: студент ___ курсу, групи ___
Освітній рівень «магістр»
Спеціальності 051 – Економіка
_____ Іванов І.І.
Керівник Петров Б.В.
Рецензент Сидоров О.П.

Харків – 2018 року

ДОДАТОК В

Приклад оформлення листа завдання дипломної роботи

(A4, 210 x 297мм)

20 мм	
Форма № Н-9.01	
<p>ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА Кафедра <u>економіки підприємств міського господарства</u> Освітній рівень <u>магістр</u> Спеціальність <u>051 – Економіка</u></p>	
<p>ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри ЕПМГ _____ А.Є. Ачкасов «__» _____ 201__ року</p>	
<p>ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ <u>Іванову Івану Івановичу</u></p>	
30 мм	20 мм
<p>1. Тема роботи <u>Аналіз структури та ефективності використання оборотних засобів підприємства</u> керівник роботи <u>Петров Борис Володимирович, доц., к.е.н.</u> затвердені наказом вищого навчального закладу від «__» ____ 201__ року № <u>232-03</u></p> <p>2. Строк подання студентом роботи «__» _____ 201__ р.</p> <p>3. Вихідні дані до роботи <u>Теоретичні та практичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів, законодавство України, періодичні видання, статистичні дані, фінансова та статистична звітність підприємства, внутрішня документація.</u></p> <p>4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) <u>Вступ. 1 Теоретичні основи ефективності використання оборотних засобів підприємства. 2 Дослідження структури та ефективності використання оборотних засобів підприємства. 3 Напрямки підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства. Висновки. Перелік посилань. Додатки</u></p> <p>5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) <u>1. Об'єкт, предмет, мета і задачі дослідження. 2 лист – результати теоретичного дослідження теми роботи; 3-5 листи – результати техніко-економічного аналізу діяльності підприємства; 6 лист – структурно-логічна схема результатів дослідження.</u></p>	
20 мм	

(A4, 210 x 297 мм)

20 мм

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Основна частина	Петров Б.В., доц. каф. ЕПМГ		
Охорона праці	Кузнецов А. І., доц. каф. ЕПМГ		

7. Дата видачі завдання «__» _____ 201__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вивчення літературних джерел за темою роботи	00 - 00.00.1_	Виконано
2	Обґрунтування вибору теми роботи та визначення її мети і завдань	00 - 00.00.1_	Виконано
3	Написання вступу	00 - 00.00.1_	Виконано
4	Підготовка першого розділу роботи на основі аналізу літературних джерел	00 - 00.00.1_	Виконано
5	Проведення аналізу і оцінки ефективності діяльності підприємства	00 - 00.00.1_	Виконано
6	Дослідження структури та ефективності використання оборотних засобів підприємства	00 - 00.00.1_	Виконано
7	Розробка пропозицій та рекомендацій.	00 - 00.00.1_	Виконано
8	Висновки	00 - 00.00.1_	Виконано
9	Оформлення дипломної роботи магістра	00 - 00.00.1_	Виконано
10	Оформлення графічного матеріалу та презентації роботи, доповіді	00 - 00.00.1_	Виконано
11	Подання роботи на підпис керівнику	00 - 00.00.1_	Виконано
12	Подання роботи на підпис зав. кафедрою	00.00.1_	Виконано
13	Подання роботи на рецензування	00.00.1_	Виконано

30 мм

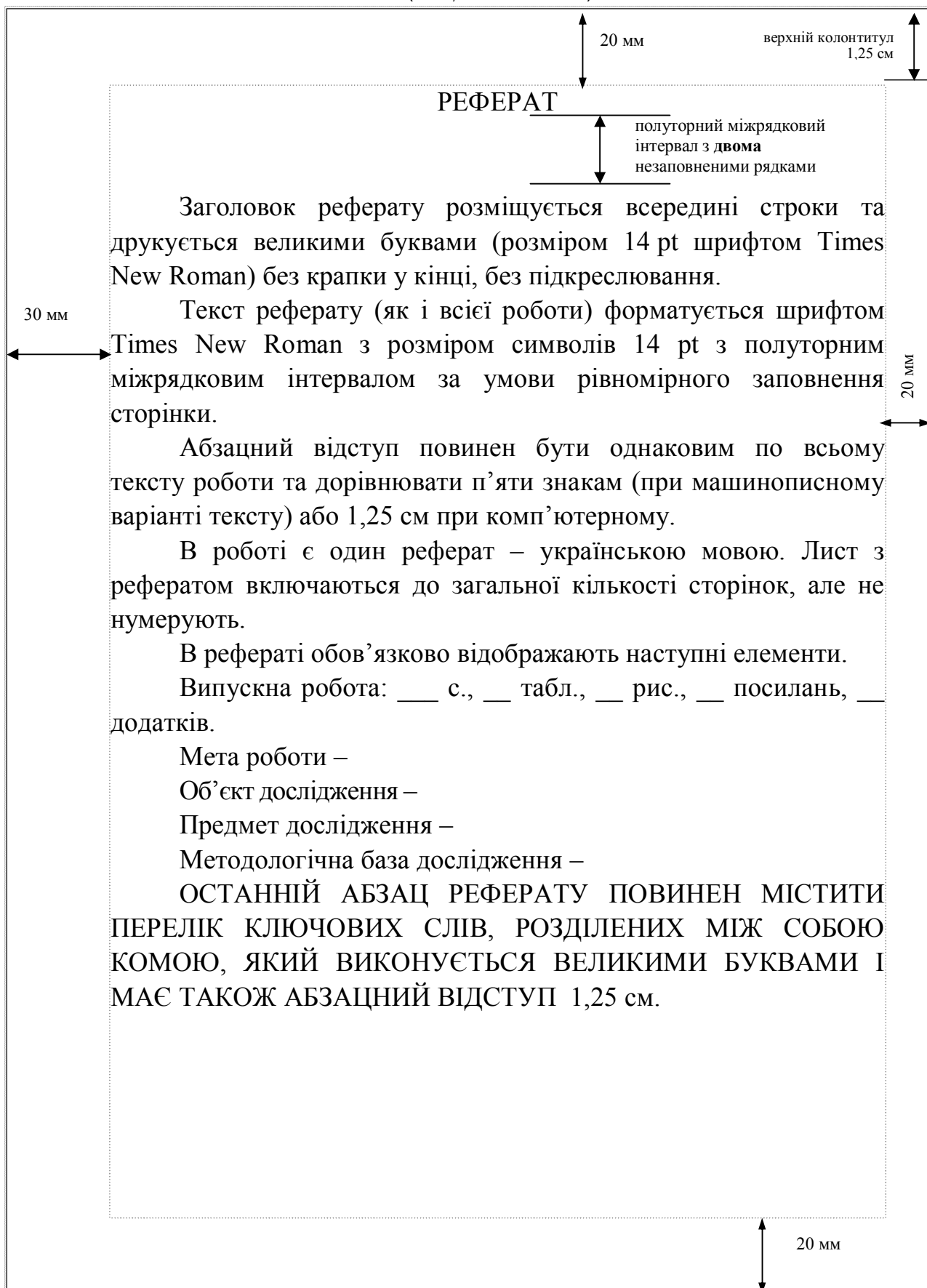
20 мм

Студент _____ Іванов І.І.
(підпис)

Керівник роботи _____ Петров Б.В.
(підпис)

20 мм

ДОДАТОК Г
Приклад оформлення реферату
(А4 ,210 x 297 мм)

Додаток Д
Приклад оформлення змісту дипломної роботи

(A4, 210 x 297 мм)

ЗМІСТ

верхній колонтитул 1,25 см

20 мм

полупторний міжрядковий інтервал з двома незаповненими

30 мм

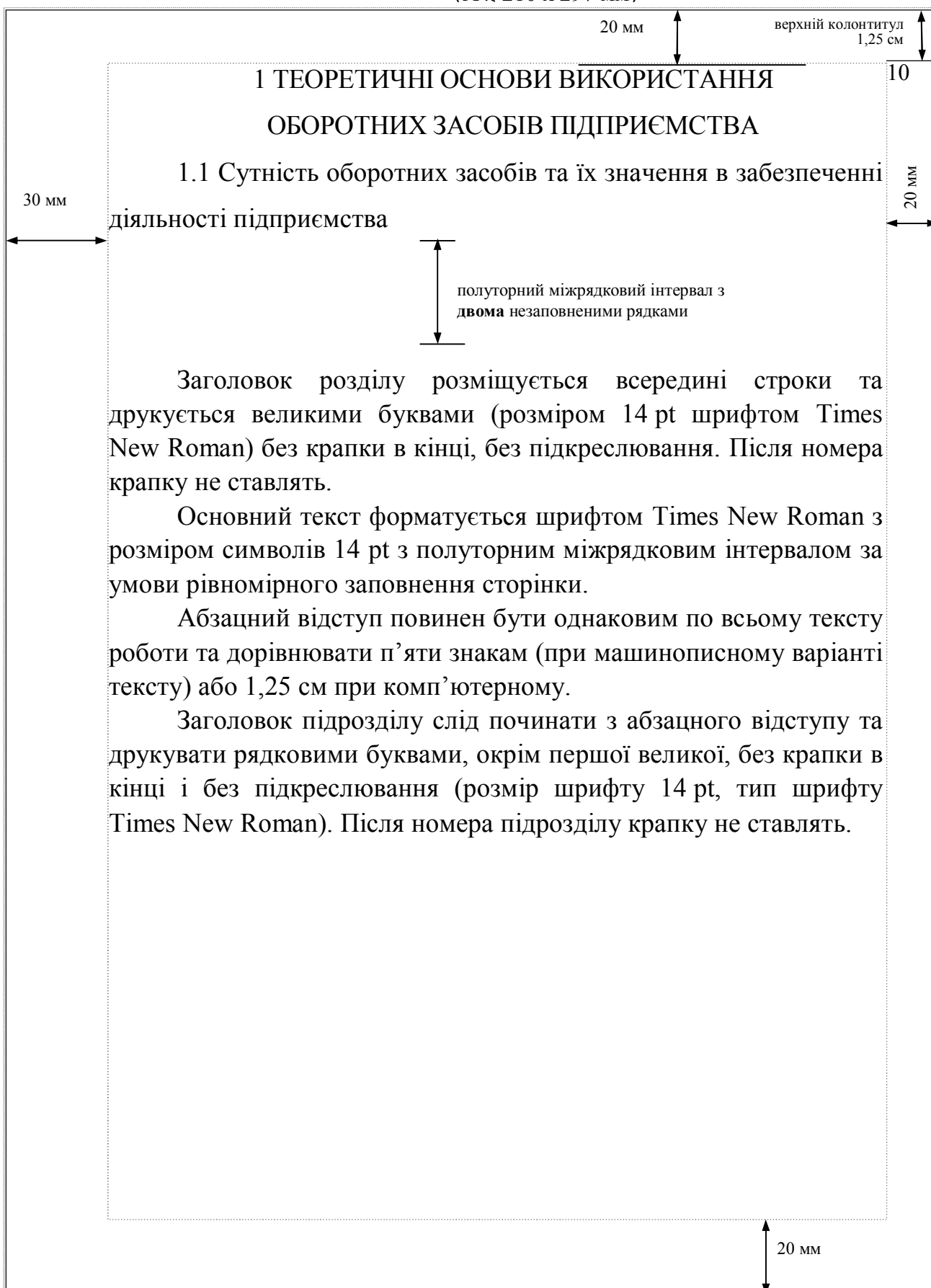
20 мм

20 мм

Вступ	7
1 Теоретичні основи	10
1.1	
1.2	
...	
Висновки за першим розділом	
2 Техніко-економічний аналіз	
2.1	
2.2	
...	
Висновки за другим розділом	
3 Шляхи вдосконалення.....	
3.1	
3.2	
...	
4 Охорона праці.....	
4.1	
4.2	
...	
Висновки за четвертим розділом	
Висновки	
Перелік посилань	
Додатки	

Додаток Е

Приклади та правила оформлення структурних елементів дипломної роботи (А4, 210 x 297 мм)

У межах підрозділу розміщуються пункти (наприклад, пункт 2.1.1).

полуторний міжрядковий інтервал з двома незаповненими рядками

30 мм

20 мм

2.1.1 Аналіз методів оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства

полуторний міжрядковий інтервал з двома незаповненими рядками

Заголовок пункту слід починати з абзацного відступу та друкувати рядковими буквами, окрім першої великої, не підкреслюючи. Після номера пункту крапку не ставлять. Текст пункту починається з абзацного відступу, друкується рядковими буквами, окрім першої великої.

Аналогічним чином оформлюються висновки по кожному розділу дипломної роботи. Висновки по розділах формулюються як підсумкові ствердження, що виражають у короткій формі найбільш важливі результати (теоретичні та практичні) роботи, якій присвячений даний розділ (вони не нумеруються).

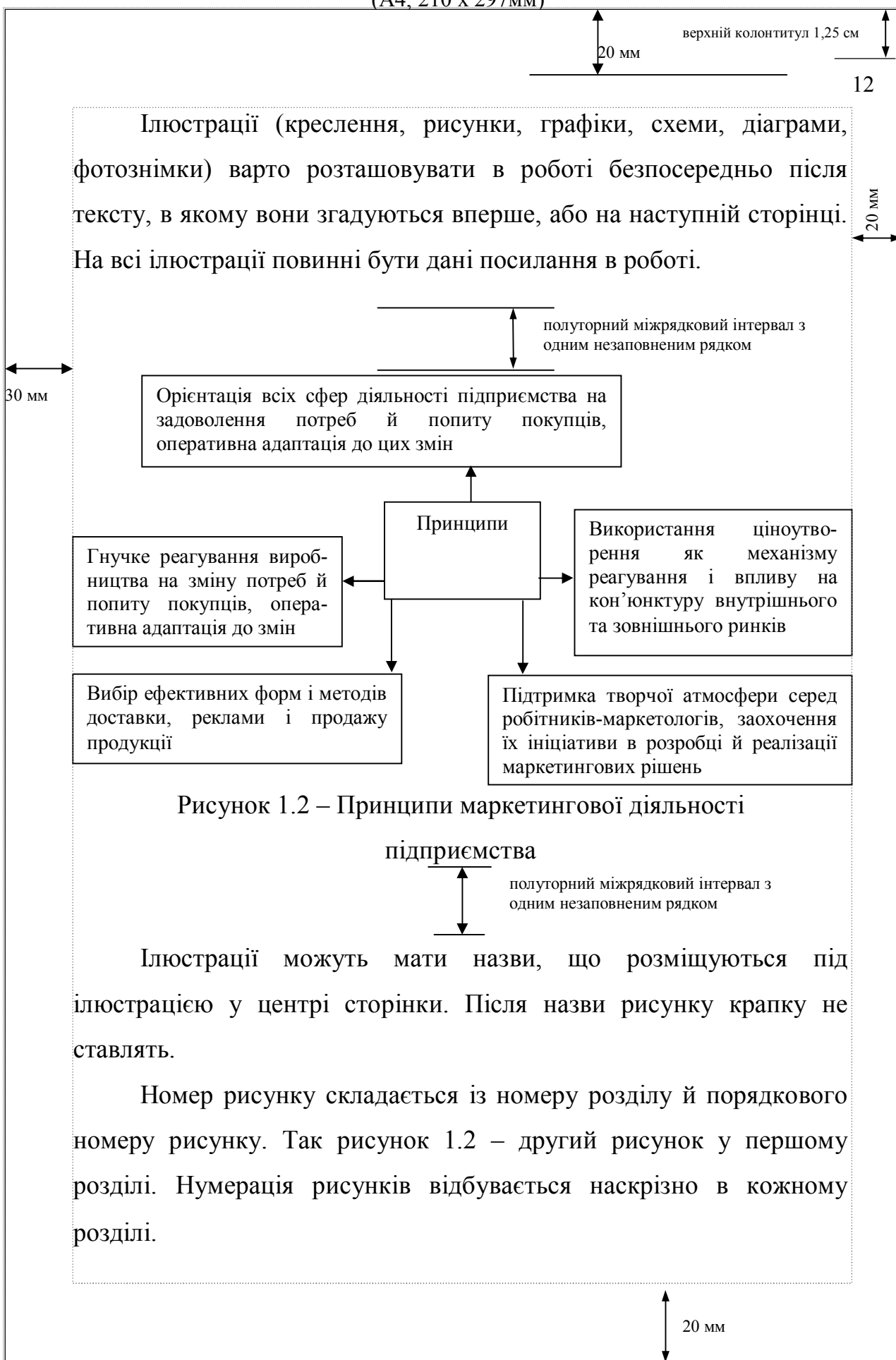
полуторний міжрядковий інтервал з двома незаповненими рядками

Висновки за першим розділом

полуторний міжрядковий інтервал з двома незаповненими рядками

Пропозиції щодо удосконалення роботи підприємства згідно з обраною темою роботи мають бути підтвержені відповідними результатами розрахунків, чітко сформульовані, мати конкретний характер, впливати із результатів дослідження і показувати, що дає підприємству застосування запропонованих рекомендацій, методик, моделей тощо.

20 мм

30 мм

20 мм

20 мм

Формули й рівняння розташовують безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище й нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менш одного вільного рядка. Формули й рівняння в роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатку) варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу й порядкового номера формули або рівняння, розділених крапкою, наприклад, формула (2.1) – перша формула другого розділу. Номер формули або рівняння вказують на рівні формули або рівняння в дужках у крайнім правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу або рівняння, варто приводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони дані у формулі або рівнянні.

$$BC = PI \cdot D \cdot 1,03 - 100, \quad (2.1)$$

полуторний міжрядковий
інтервал з **одним** незаповненим

полуторний міжрядковий інтервал
з **одним** незаповненим рядком

де BC – розмір річного відсоткового доходу;
PI – прогнозний індекс споживчих цін;
D – коефіцієнт, який дорівнює відношенню фактичного індексу споживчих цін за період, що передує A-року, до цього ж періоду A-року.

20 мм

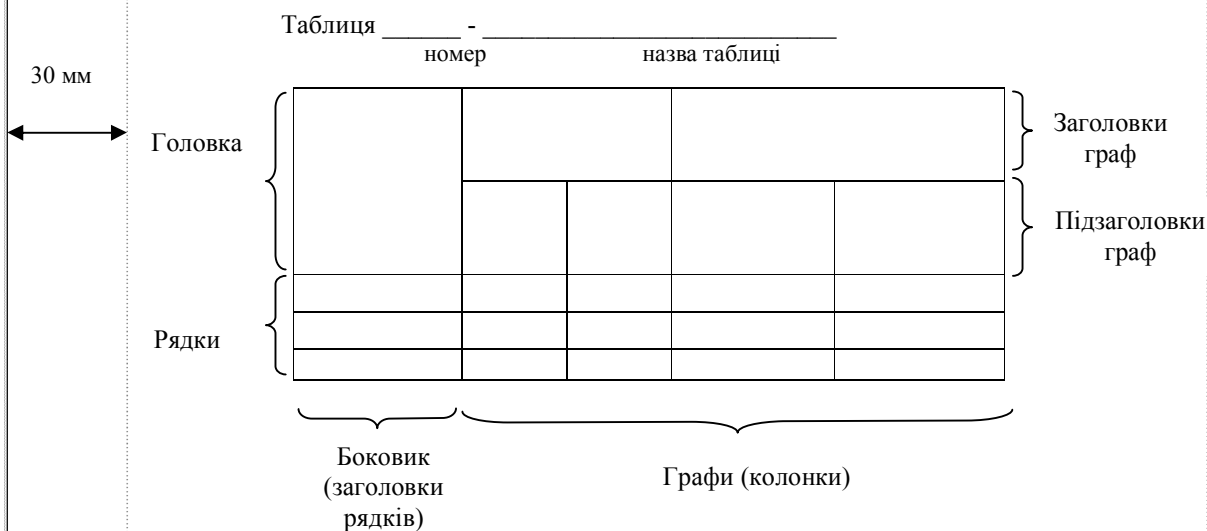

20 мм

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць.

Таблиці варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути дані посилання в роботі.

20 мм

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, наведених в додатках.

Номер таблиці складається з номеру розділу та порядкового номеру таблиці, відокремлених крапкою, наприклад,

Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу

Всередині таблиці допускається використання шрифту Times New Roman з розміром символів 12 pt з одинарним міжрядковим інтервалом.

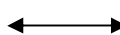
20 мм

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою, або поряд, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому в кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

При діленні таблиці на частини допускається її головку або боковик замінювати відповідно номерами граф або рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами графи та/або рядки першої частини таблиці.

30 мм

Слово «Таблиця ___» вказують один раз ліворуч над першою частиною таблиці (можна з абзацного відступу або без нього), над іншими частинами праворуч пишуть з номером таблиці:

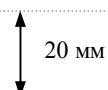
«Продовження табл. ___».

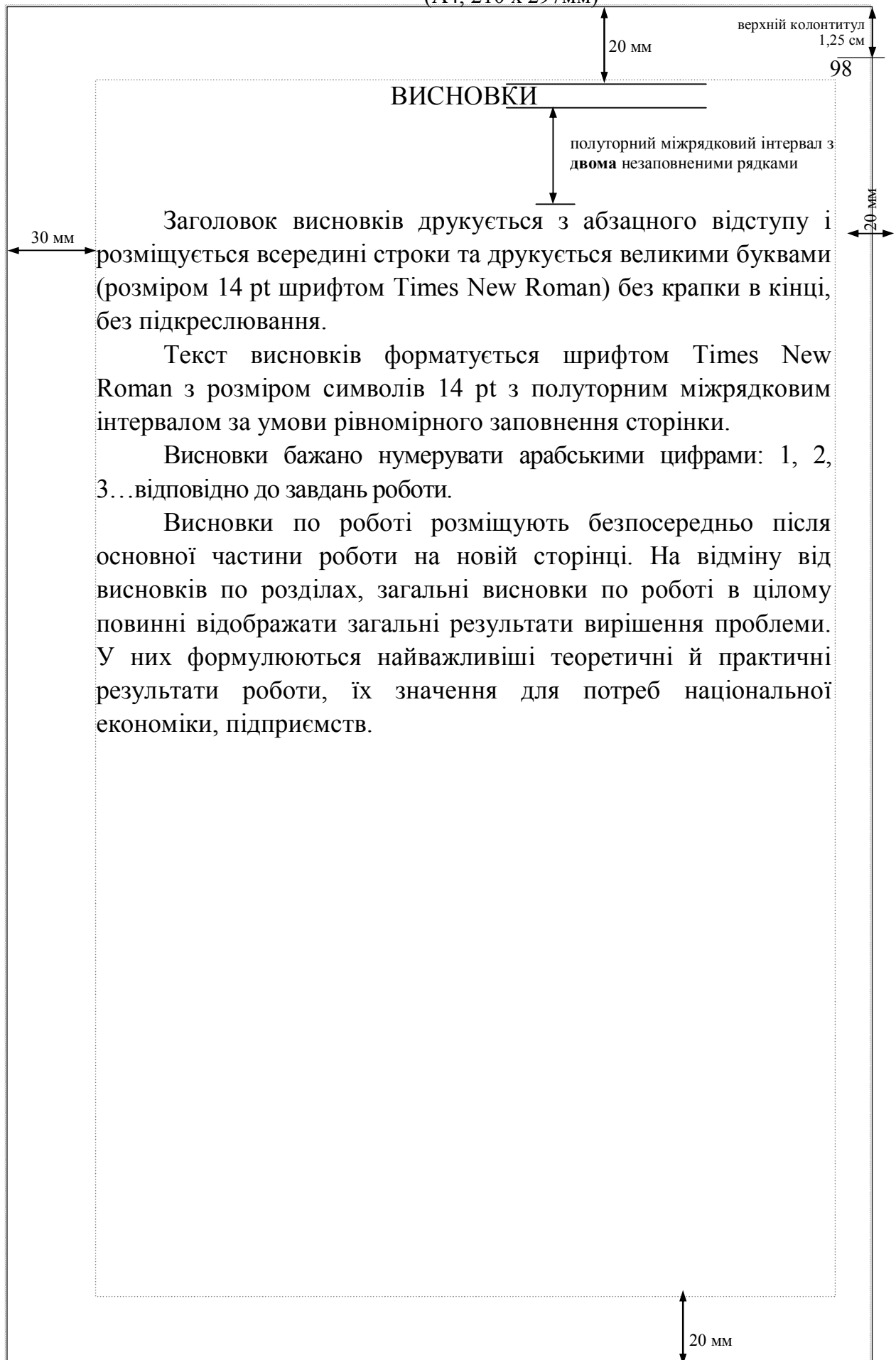
Таблиця 2.3 – Динаміка основних економічних показників господарчої діяльності підприємства за 20__-20__ рр.

Показники	Значення			Зміна 2012/2011 рр.	
	2010	2011	2012	Абс. (+/-)	Відн. (%)
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції					
Собівартість реалізованої продукції					

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6
Валовий прибуток					

ДОДАТОК Ж

Приклади оформлення літературних джерел

(Бібліографічний опис документів відповідно до ДСТУ 7.1:2006, запровадженого в дію в Україні 01.07.2007.).

Законодавчі документи

Конституція України: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.]. – Київ : Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с. – ISBN 966-7630-14-5.

Господарський кодекс України : зі змінами та доп. станом на 5 грудня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.l.ua/l_doc2.nsf/link1/T030436.html, вільний. – Назва з екрану.

Про ліцензування видів господарської діяльності [Електронний ресурс] : Закон України № 222-VIII від 2 березня 2015 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-19>, вільний. – Назва з екрану.

Монографії

Дрига С. Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія / С. Г. Дрига. – Київ : ТОВ «ДКС центр», 2009. – 362 с.

Бутенко А. І. Рівень потенціалу малого підприємництва в Одеському регіоні та напрямки активізації його використання : монографія / А. І. Бутенко, І. М. Сараєва, Н. І. Носова. – Одеса : Інтерпрінт, 2013. – 112 с.

Стратегія розвитку промислового комплексу регіону (орієнтири, ресурси, обмеження) : монографія / за ред.: Б. В. Буркинський, В. М. Лисюк ; Ін-т пробл. ринку і екон.-екол. дослідж. НАН України. – Одеса, 2008. – 321 с.

Підручник, навчальні посібники

Базецька Г. І. Фінанси підприємства : планування та управління у виробничій сфері : навч. посібник / Г. І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю. В. Ткаченко ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 292 с.

Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник : [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базилінська. – Київ : Центр уч. літ., 2009. – 328 с.

Пікуліна Н. Ю. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник / Н. Ю. Пікуліна ; Дніпропетр. держ. фін. акад. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2010. – 209 с.

Збірник наукових праць

Коммунальное хозяйство городов: науч.- техн. сб. / Харьк. нац. акад. город. хоз-ва; [отв. ред. Л. Н. Шутенко]. – Київ : Техніка, 2007. – Вып. 76. – 474 с. – (Серия «Технические науки и архитектура»).

Статті із журналів

Скиба Т. В. Детермінанти розвитку сільського підприємництва / Т. В. Скиба // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 55–63.

Ачкасов А. Є. Формування підприємницького середовища в Україні / А. Є. Ачкасов, В. Ф. Петрова, П. В. Піонтківський // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. праць / Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т. – Харків : ХНАДУ, 2014. – № 2 (7). – С. 139–143.

Літовченко Б. Глобалізація і моральна відповідальність менеджменту / Б. Літовченко, В. Кругляк // Журнал Європейської економіки. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – Вип. 2, т. 14. – С. 109–127.

Тези доповідей

Майборода Ю. В. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні / Ю. В. Майборода // Розвиток України очима молоді: соціальні, економічні та правові аспекти : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених, Харків, 18 квітня 2013 р. – Харків : ВД «Фактор», 2013. – С. 529–533.

Дисертації, автореферати дисертацій

Іванова О. В. Механізм розвитку підприємництва на промисловому підприємстві : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / О. В. Іванова ; Донецьк. держ. ун-т екон. і торгів. ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2004. – 21 с.

Аналітичні доповіді та записки

Бережний Я. В. Щодо стимулювання розвитку підприємництва шляхом удосконалення механізму державних закупівель [Електронний ресурс] : аналіт. записка / Я. В. Бережний. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1287/>, вільний. – Назва з екрану.

Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період : аналіт. доп. / Д. К. Прейгер, О. В. Собкевич, О. Ю. Ємельянова ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2012. – 112 с.

Прейгер Д. К. Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період : аналіт. доп. / Д. К. Прейгер, О. В. Собкевич, О. Ю. Ємельянова ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2012. – 112 с.

Приклади оформлення літературних джерел
(ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»).

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 року від 24.07.2013 № 1071. // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13> (дата звернення: 20.06.2018).
2. Бурбело М. Й. Стимулювання зменшення втрат в електричних мережах: монографія / М. Й. Бурбело, Л. М. Мельничук. – Вінниця, 2008. 110 с.
3. Лежнюк П. Д. Інформаційне забезпечення розрахунків втрат електроенергії у міських електричних мережах / Світлотехніка та електроенергетика / П. Д. Лежнюк. – 2008. № 1. С. 51–57.
4. Лежнюк П. Д. Зменшення додаткових втрат електроенергії в неоднорідних електричних мережах / Вісник Хмельницького національного університету / П. Д. Лежнюк. – 2013. № 5. С. 194–200.
5. Лежнюк П. Д. Зменшення додаткових втрат електроенергії в електричних мережах за допомогою крос-трансформаторів / Енергетика / П. Д. Лежнюк. – 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eete_2014_3_3 (дата звернення: 15.07.2018).
6. Пушкарь Т. А. Управління проектами енергосбереження в жилищно-комунальному господарстві України / Восточно-Европейский журнал передовых технологий / Т. А. Пушкарь, И. А. Ачкасов. – 2011. № 12 (51); С. 61–65.
7. Семко І. Б. Методика формування портфеля проектів підприємств енергетичної галузі / Управління розвитком складних систем / І. Б. Семко. – 2014. № 17. С. 60–64.
8. Castillo, A. (2014) Risk analysis and management in power outage and restoration: A literature survey. Electric power systems research, № 107, 9–15. doi: 10.1016/j.epsr.2013.09.002.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання дипломної роботи магістра

*(для студентів заочної форми навчання освітнього рівня «магістр»,
галузі 05 – Соціальні та поведінкові науки,
за спеціальністю 051 – Економіка)*

Укладачі : **БАЗЕЦЬКА** Ганна Ігорівна,
ПУШКАР Тетяна Андріївна,
ЖОВТЯК Ганна Анатоліївна,
СЕРЬОГІНА Дар'я Олександрівна

Відповідальний за випуск *А. Є. Ачкасов*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2018, поз. 448 М

Підп. до друку 26.09.2018 Формат 60 x 84/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,4
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.